

ΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΕΙΔΟΣ: ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Περιγραφή είναι η αναπαράσταση μέσα από τον λόγο χώρων, αντικειμένων, προσώπων, φαινομένων ή καταστάσεων. Δηλαδή, αντιλαμβανόμαστε καταρχάς μέσω της εμπειρίας οντότητες, τις επεξεργαζόμαστε νοητικά και τελικά επιδιώκουμε να τις απεικονίσουμε για λογαριασμό του ακροατή ή του αναγνώστη.

Οργάνωση περιγραφής

- Γίνεται με άξονα τον χώρο.
- Ακολουθεί πορεία **από το γενικό στο ειδικό** - από μία γενική εντύπωση στις λεπτομέρειες.

Η περιγραφή εξαρτάται από:

- τη θέση από την οποία αυτός που περιγράφει (συγγραφέας/ομιλητής) παρατηρεί το αντικείμενο.
- την καλλιέργεια και τα ενδιαφέροντά του.
- την πρόθεσή του (τι θέλει να πετύχει, π.χ. να πληροφορήσει)
- τον δέκτη της περιγραφής.

Τύποι περιγραφής (ανάλογα με τον βαθμό εμπλοκής σε αυτήν του συγγραφέα/ομιλητή):

α) Αντικειμενική:

Τυπική παρουσίαση, χωρίς προσωπικά σχόλια, ούτε έκφραση συναισθημάτων.

Κυριαρχεί το γ' πρόσωπο, η χρήση επιστημονικών όρων, η αναφορική λειτουργία της γλώσσας (λέξεις ή φράσεις με την **κυριολεκτική** τους σημασία), απουσιάζει η μεταφορική γλώσσα.

Η αντικειμενική περιγραφή χρησιμοποιείται σε πληροφοριακά και επιστημονικά κείμενα (π.χ. δελτίο καιρού, ιστορία, αρχαιολογία, ...).

β) Υποκειμενική:

Έντονο το προσωπικό-βιωματικό στοιχείο, προσωπικά σχόλια και έκφραση συναισθημάτων.

Αυτό το είδος περιγραφής συναντάται συνήθως στη λογοτεχνία.

Κυριαρχεί το α' πρόσωπο και η ποιητική λειτουργία της γλώσσας (μεταφορές, εικόνες, παρομοιώσεις κ.ά.).

Συχνά τα δύο "είδη" περιγραφής (αντικειμενική - υποκειμενική) εναλλάσσονται στο ίδιο κείμενο (όταν ο στόχος του δεν είναι καθαρά πληροφοριακός).

Γλώσσα περιγραφής:

- Ρήματα σε χρόνο **ενεστώτα** (εκτός αν αυτό που περιγράφουμε δεν υπάρχει πια - τότε χρησιμοποιείται κυρίως ο **παρατατικός**).
- **Τοπικοί προσδιορισμοί** (π.χ. πάνω, κάτω, μέσα, έξω, στην άκρη κ.ά.)
- **Ειδικοί όροι** (= εξειδικευμένο λεξιλόγιο ενός επιστημονικού ή επαγγελματικού κλάδου). Χρησιμοποιούνται π.χ. στην περιγραφή ενός έργου τέχνης, ενός αρχαιολογικού ευρήματος ή ενός μηχανήματος.
- **Επίθετα και επιθετικοί προσδιορισμοί**. Τα επίθετα σε μία περιγραφή έχουν σημαντικό ρόλο, γιατί δίνουν ουσιαστικές πληροφορίες στον δέκτη, εκφράζουν μία προσωπική ματιά και τα συναισθήματα εκείνου ο οποίος περιγράφει. Προσδίδουν ακρίβεια, σαφήνεια, ζωντάνια και παραστατικότητα στην περιγραφή.

ΕΙΔΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ

Περιγραφή χώρου/τόπου/τοπίου, κτηρίου, έργου τέχνης, μνημείου, προσώπου, ζώου, φυσικού φαινομένου, στιγμιότυπου/γεγονότος, συμπεριφοράς, συναισθήματος.

1. Περιγραφή τόπου/τοπίου

A. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ

Στην περιγραφή ενός τόπου/τοπίου μπορούν να αναφερθούν τα εξής:

- ❖ Ποιος είναι ο τόπος και πού βρίσκεται.
- ❖ Γενική εντύπωση που μας προκαλεί.
- ❖ Περιγραφή του τόπου με λεπτομέρειες (αξιοθέατα).
- ❖ Πληροφορίες για τη ζωή και τις ασχολίες των κατοίκων.
- ❖ Ιστορία του τόπου (θρύλοι ή μύθοι που συνδέονται με αυτόν -αν υπάρχουν).
- ❖ Τι κάναμε σε αυτόν τον τόπο ή τι κάνουμε όταν τον επισκεπτόμαστε (αν έχουμε προσωπική σχέση με αυτόν τον τόπο).
- ❖ Σκέψεις και συναισθήματα (θετικά/αρνητικά) που μας προκαλεί.

B. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ

Η περιγραφή ενός τόπου/τοπίου:

- ❖ Ακολουθεί πορεία από το γενικό στο ειδικό (από μία γενική εικόνα ή εντύπωση σε ειδικότερες λεπτομέρειες)
- ❖ Οργανώνεται με βάση τη θέση εκείνου που περιγράφει:

-είτε μένει ακίνητος σε ένα σημείο και από εκεί παρατηρεί τον χώρο (σημείο περιγραφής σταθερό)

-είτε κινείται μέσα στον χώρο τον οποίο περιγράφει (σημείο περιγραφής μη σταθερό).

2. Περιγραφή χώρου

A. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ

Στην περιγραφή χώρου περιλαμβάνονται τα ακόλουθα στοιχεία:

- ❖ Πού βρίσκεται
- ❖ Πώς είναι (γενική εντύπωση - γενικά χαρακτηριστικά → λεπτομέρειες)
- ❖ Ποιοι ζουν (ή έζησαν) στον χώρο αυτό.
- ❖ Οι δραστηριότητες των ανθρώπων μέσα σ' αυτόν τον χώρο - πώς χρησιμοποιείται αυτός ο χώρος (ή τι κάνουμε εμείς σε αυτόν -αν σχετιζόμαστε άμεσα π.χ. αν είναι το δωμάτιό μας)
- ❖ Σημαντικά γεγονότα που έχουν συμβεί σε αυτόν (αν υπάρχουν).
- ❖ Σκέψεις και συναισθήματα για αυτόν τον χώρο (ιδιαίτερα αν μας αφορά άμεσα)

B. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ

Η περιγραφή ενός χώρου οργανώνεται ως εξής:

- ❖ Εξωτερικά → εσωτερικά (ο χώρος από έξω και στη συνέχεια από μέσα)
- ❖ Γενική εντύπωση/γενικά χαρακτηριστικά → λεπτομέρειες (πορεία από το γενικό στο ειδικό).

Γ. ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ

Χρησιμοποιούμε:

- ❖ παροντικούς χρόνους - κυρίως ενεστώτα.

ΟΜΩΣ: χρησιμοποιούμε παρελθοντικούς χρόνους στην περίπτωση που ο χώρος που περιγράφουμε δεν υπάρχει πια ή όταν αναφερόμαστε σε γεγονότα που έχουν συμβεί στον χώρο αυτόν στο παρελθόν.

- ❖ Επίθετα.
- ❖ Τοπικούς προσδιορισμούς.

3. Περιγραφή αντικειμένου

Α. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ

Στην περιγραφή ενός αντικείμενου περιλαμβάνονται τα ακόλουθα στοιχεία:

- ❖ Τι είναι το αντικείμενο αυτό.
- ❖ Πού βρίσκεται (εξαρτάται από το αντικείμενο που περιγράφουμε: π.χ. αν η περιγραφή αφορά το ποδήλατό μας το στοιχείο αυτό δεν είναι απαραίτητο).
- ❖ Πώς είναι: α) γενικά χαρακτηριστικά β) ιδιαίτερα χαρακτηριστικά - λεπτομέρειες.
- ❖ Η ιστορία του (και αυτό το στοιχείο εξαρτάται από το είδος του αντικείμενου π.χ. είναι απαραίτητο αν περιγράφουμε ένα αντικείμενο ιστορικής αξίας, ένα οικογενειακό κειμήλιο, ένα έργο τέχνης).
- ❖ Αν το αντικείμενο μας ανήκει ή έχουμε με αυτό κάποια σχέση αναφέρουμε και τα εξής στοιχεία:
 - Χρήση και χρησιμότητά του.
 - Πώς το αποκτήσαμε.
 - Τυχόν περιστατικά που συνδέονται με αυτό.
 - Συναισθήματα και σκέψεις μας γι' αυτό.

Β. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ.

Γενικά χαρακτηριστικά → Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά → Λεπτομέρειες.

Οι λεπτομέρειες οργανώνονται με μία συγκεκριμένη **λογική σειρά** (ανάλογα με το αντικείμενο).

Συνήθως οργανώνουμε τις λεπτομέρειες:

α) με βάση τη χωρική ακολουθία* (από έξω προς τα μέσα, από πάνω προς τα κάτω, από αριστερά προς τα δεξιά ή αντίστροφα)

β) με βάση τη λογική ακολουθία (από τα απλά στα σύνθετα, από τα λιγότερο στα περισσότερα σημαντικά κ.λπ.)

[*ακολουθία = διάταξη εννοιών, πραγμάτων υλικών ή άυλων, γεγονότων, κ.λπ. σε συγκεκριμένη -λογική- σειρά]

Είναι σαν να έχουμε μία "κάμερα" που κινείται α) προσεγγίζοντας το αντικείμενο β) εστιάζοντας στο αντικείμενο, γ) επιλέγοντας λεπτομέρειές του.

Γ. ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ

-Ρήματα: Χρησιμοποιούμε ρήματα που δηλώνουν κατάσταση, το συνδετικό ρήμα **είμαι** και το βοηθητικό ρήμα **έχω**.

-Χρόνοι ρημάτων: Χρησιμοποιούμε ρήματα σε εξακολουθητικούς χρόνους, κυρίως ενεστώτα (αλλά και παρατατικό).

-Χρησιμοποιούμε **επίθετα και επιθετικούς προσδιορισμούς**, που αποδίδουν σταθερές ή προσωρινές ιδιότητες του περιγραφόμενου αντικείμενου.

-Χρησιμοποιούμε **τοπικούς προσδιορισμούς** (τοπικά επιρρήματα, εμπρόθετες φράσεις).

4. Περιγραφή προσώπου

A. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ

Στην περιγραφή προσώπου περιλαμβάνονται τα ακόλουθα στοιχεία:

- ❖ Ποιο είναι το πρόσωπο που περιγράφουμε και ποια η σχέση μας με αυτό (αν υπάρχει).
- ❖ Η εξωτερική του εμφάνιση (ηλικία, ανάστημα, λεπτός-παχύς, σχήμα προσώπου, χρώμα ματιών, χρώμα μαλλιών, χαρακτηριστικές κινήσεις, τρόπος ομιλίας, ιδιαίτερο ντύσιμο, κ.λπ.)
- ❖ Στοιχεία του χαρακτήρα του (αρετές, ελαττώματα, αντιλήψεις, ενδιαφέροντα κ.λπ.)
- ❖ Ιδιαίτερες κλίσεις, συνήθειες.
- ❖ Γενική κρίση για αυτό το πρόσωπο.
- ❖ Σκέψεις και συναισθήματα για το πρόσωπο αυτό (αναφέρονται σε διάφορα σημεία της περιγραφής, όπου ταιριάζουν).

*Η περιγραφή ενός ατόμου εξαρτάται κατά πολύ από το άτομο που κάνει την περιγραφή (την ηλικία του, τη μόρφωσή του, τις αντιλήψεις του για τη ζωή κ.τ.λ.). Η περιγραφή ενός ατόμου, όπως εξάλλου και οποιαδήποτε περιγραφή, γίνεται από μια ορισμένη **οπτική γωνία** και επομένως περιέχει και το ανάλογο **σχόλιο**.*

B. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ

Η περιγραφή ενός προσώπου οργανώνεται ως εξής:

- ❖ Εξωτερική εμφάνιση → χαρακτήρας/συμπεριφορά/ συνήθειες.
- ❖ Η περιγραφή της εξωτερικής εμφάνισης μπορεί να ξεκινά από **μία γενική εντύπωση** και να προχωρά στη συνέχεια στα **ιδιαίτερα χαρακτηριστικά** (π.χ. Είναι μία νέα, όμορφη γυναίκα. Αρκετά ψηλή, με ανοιχτόχρωμη επιδερμίδα, ...).

Γ. ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ

Στην περιγραφή προσώπου χρησιμοποιούμε:

- ❖ Ενεστώτα (ή παρατατικό αν το πρόσωπο που περιγράφουμε δεν ζει πια και γενικότερα παρελθοντικούς χρόνους όταν αναφερόμαστε σε περιστατικά από το παρελθόν αυτού του προσώπου).
- ❖ Επίθετα που αποδίδουν σταθερές ή προσωρινές ιδιότητες του περιγραφόμενου προσώπου, όπως αυτά που ακολουθούν:

Για την ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ βλ. και Διδακτικές Ενότητες σχολικού βιβλίου:

Ενότητα 3 - ΕΙΔΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ

A (σελ. 40) - Κείμενο 1: περιγραφή τόπου.

B (σελ. 43-44) - Στοιχεία περιγραφής.

B2 (σελ. 44-45) - Κείμενα 4-5-6: Είδη περιγραφής.

B3 (σελ. 46) - Λεξιλόγιο περιγραφής.

Ενότητα 7 - ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ

A (σελ. 113) - Κείμενο 2: περιγραφή αρχαιολογικού χώρου (εξωτερικό τοπίο).

Δ (σελ. 118-120) - περιγραφή φωτογραφίας, αντικειμένου, προσώπου

E (σελ. 120) - Λεξιλόγιο περιγραφής α) χώρου ή κτηρίου β) προσώπου/σώματος ανθρώπου

ΣΤ (σελ. 121) - περιγραφή προσώπου, πινάκων ζωγραφικής.